

МОЙСЕЙ УКРАЇНЬСЬКОЇ МУЗИКИ

1 червня 2020 року не стало одного з найвидатніших українських композиторів Мирослава Скорика. Його роль в національній музиці і в духовному житті народу настільки значна, що її справжню вартість пізнаватимуть наші нащадки впродовж багатьох наступних десятиліть і століть. Творчість Маєстро – досконале втілення ментальної суті українства, що підносить її до універсальних висот світової культури.

Мирослав Михайлович Скорик отримав усі найвищі звання і нагороди, якими тільки вшановують талантів у нашій державі: Герой України, Народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, академік Національної Академії мистецтв України, професор. Але це все не має ніякого значення і блякне перед звичайним ствердженням: Мирослав Скорик – **КОМПОЗИТОР**.

В його спадщині (*як же боляче вимовляти це слово щодо творчості Скорика і знати, що більше не буде нових odkroven' його звукового універсуму!*) залишилось десятки різнохарактерних і різножанрових творів, більшість з яких увійшла в скарбницю музичної культури. Ким він є для нас і для світу? Як знайти найвлучніші слова, щоби передати глибинну сутність його мистецтва? Гадаю, найточніше його музичний чин можна передати перефразованою сентенцією Ципріяна Норвіда про Шопена: «родом львів'янин, серцем українець, а талантом громадянин світу».

«Родом львів'янин...». З цим містом протягом усього життя – від народження до відходу у Вічність – пов'язане становлення, розквіт, зрілість Генія. Тут він прийшов на світ 13 липня 1938 року у батьків Михайла Скорика і Марії, з дому Охримович, в родині, яка дала Україні багатьох видатних митців. Тут сестра його бабусі славетна співачка Соломія Крушельницька помітила його непересічне музичне обдарування. Тут він пішов у музичну школу-десятирічку. Сюди після восьми років сибірського заслання він повернувся і закінчив Львівську консерваторію ім. М. В. Лисенка як композитор і музикознавець у С. Людкевича та А. Солтиса. В alma mater він розпочав свій творчий шлях як викладач до переїзду в Київ, і тоді ж – нечувана сміливість у постсталінському суспільстві! – заснував ансамбль естрадної музики «Веселі скрипки», який співав «підозрілий» тоді твіст і рок-н-рол, і для якого

він сам створив чудові пісні. Після двадцяти років праці в Київській консерваторії ім. П.І. Чайковського Маестро знову повернувся в рідне місто і з 1988 року керував кафедрою композиції у Львівській державній консерваторії ім. М. В. Лисенка та рівночасно став головою Львівської організації Спілки композиторів України. Протягом тридцяти років Мирослав Скорик організував одну за одною культурно-просвітницькі акції та втілював ініціативи, що дали поштовх до нових напрямів львівського музичного життя та назавжди залишилися в історії міста.

Особлива сторінка його біографії – керівництво камерним оркестром «Академія» студентів Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка, що останні двадцять років здійснювалось у надзвичайно успішному тріумвіраті з концертмейстером і художнім керівником Артуром Микиткою та диригентом Ігорем Пилатюком. Це була винятково плідна співпраця: харизматична постать Маестро надихала студентів, але й молоді талановиті музиканти спонукали видатного композитора до втілення сміливих художніх задумів. Невипадково у творах, написаних з думкою про виконавські можливості оркестру «Академія», на повну силу розкрився унікальний дар Мирослава Скорика, для улюбленого колективу він створив зокрема і такі шедеври, як «Диптих» і Сьому Партиту, а ще з насолодою здійснив обробки в «легкому» стилі багатьох класичних «шлягерів» – від Й. С. Баха і Л. ван Бетовена до Ф. Шопена і Е. Вілла-Лобоса. Численні авторські концерти Маестро з оркестром, першовиконання багатьох його творів відбувались за діяльної участі музикантів-однодумців – Ігоря Пилатюка та Артура Микитки.

«Дім, де живе музика Скорика» – цю метафору сміливо можна написати над входом до Львівської національної філармонії. Тут на третьому поверсі сецесійної будівлі знаходиться кабінет голови Львівської організації Національної Спілки композиторів України, в якому Мирослав Михайлович працював над новими творами, займався зі студентами, спілкувався з колегами і друзями. Десятки чудових проєктів, фестивалів, авторських концертів, першовиконань музики Маестро відбулось завдяки філармонійному оркестру і оркестру INSO-Львів, художнім керівником якого впродовж 20 років, від самого його заснування, був саме Мирослав Скорик, камерного хору *Gloria* (керівник Володимир Сивохіп), камерного оркестру «Віртуози Львова» (керівник Сергій Бурко) іншим колективам і солістам філармонії. Хорові полотна Маестро презентували публіці академічна капела «Трембіта» (керівник Микола Кулик) та Галицький камерний хор (керівник Василь Яциняк).

А хіба можна не згадати величні прем'єри його опери «Мойсей» і балету «Повернення Батерфляй» на сцені Львівського національного театру опери і балету ім. С. Крушельницької? Саме у цьому храмі мистецтва у 2001 році відбулась унікальна історична подія: благословення Папою Римським Іваном Павлом II композитора Мирослава Скорика та інших учасників постановки «Мойсея» (директора театру Тадея Едера та виконавця головної партії Олександра Громиша). Ще одним «домом Скорика» у Львові був Музей Соломії Крушельницької, його славетної родички, куди він охоче приходив з нагоди ювілеїв, свят, грав на фортепіано, ділився спогадами.

Та хіба ж можливо в короткій статті перелічити численні мистецькі осередки міста, всі творчі колективи, з якими співпрацював Маестро? Колись ще, впевнена, буде написана окрема праця про цю надзвичайно вагомую сферу його життєтворчості та про ту виняткову роль, яку Мирослав Скорик відіграв у мистецькому просторі Львова.

Прикметно, що й ряд концертів – улюбленого жанру видатного митця – були присвячені музикантам різних поколінь, пов'язаним зі Львовом: з десяти скрипкових концертів Другий має дедикацію Олегу Крисі, Четвертий – Юрію Мазуркевичу, П'ятий – Олегу Каськову, Сьомий – Назарію Пилатюку, Десятий – Марку Комоньку.

Для львів'ян Мирослав Скорик назавжди залишиться одним із символів нашого міста і його мистецтва. Композитор дуже тонко відчував «левину ауру» і сам був одним із її виразників. Любив Львів так, як може любити тільки людина, закорінена в його звичаях, був переконаний в тому, що рідне місто має особливу енергетику, говорив: «Львів знаходиться на розломі водних шляхів: тут сходяться течії як тих річок, які впадають в Балтійське море, так і тих, які впадають у Чорне море, це має для світогляду міста своє символічне значення, в певному сенсі визначає його духовне призначення і мистецькі течії».

«...серцем українець...» Мирослав Михайлович зумів знайти ємкі багатозначні музичні образи для тих буремних подій, сучасником і учасником яких він був, відобразив у звуках долю нації з усією силою і переконаністю свого геніального прозріння. Найцікавіше те, що для цього йому не довелося замикатись лише у сфері високого академічного мистецтва, дух епохи і її перемін він вмів передавати однаково точно і у високих – і в популярних жанрах. В 60-х – на початку 70-х років символом короткочасного спалаху українського відродження стали не лише монументальні оркестрові та камерно-інструментальні полотна, але й «безневинні» естрадні пісні. Скорик пише їх на вірші талановитих львівських поетів Ростислава Братуня, Богдана Стельмаха та в'язня німецьких і радянських концтаборів Миколи Петренка. Ліричні настроєві мелодії пісень «Не топчть конвалій», «Намалой мені ніч» та інших, в яких на повний голос прозвучали свіжі сміливі ритми і живе почуття, дали поштовх до розвитку нової вартісної української естради.

У ті ж роки композитор долучається до змагання мислителів-шістдесятників за утвердження національної гідності і повернення питомої традиції. В його творчості ідеї шістдесятництва вилилась у доленосну для української культури музику до «Тіней забутих предків», у карпатські архетипи «Речитативів і рондо», Першої скрипкової сонати, «Карпатського концерту». Гнітючим настроєм стагнації початку 1980-х Скорик протиставив трагічний пронизливий монолог Першого віолончельного концерту. А ще – «Мелодію», фрагмент кіномузики, що первісно мала лише супроводжувати події фільму «Високий перевал», – але ж як швидко стала одним із музичних символів українства, бо ж у ній зазвучав сильний і нескорений голос з глибини серця народу!

Так само діяльно і багатогранно відгукнувся композитор на світанок Незалежності, який приніс відкриття кордонів, зустріч з українцями, розсіяними у всьому світі, повернення забутих імен, відновлення історичної пам'яті, відродження нашої церкви. Всі ці хвилюючі зміни розкрились у симфонічних поемах «1933» і «Спогаді про Батьківщину», в Диптиху і балеті «Соломія Крушельницька», в Духовному концерті-реквіємі та осягнули кульмінацію в опері «Мойсей».

«...талантом громадянин світу». На основі національного «інтонаційного словника» Мирослав Скорик творив універсальні образи вселюдського філософського змісту. Рідко кому з сучасних митців вдавалось у довершених гармонійних формах так пророчо відчитувати смисл місця і часу, в якому виникав той чи інший твір. Витоки цього феномену – і в особливому «ренесансному типі особистості»,

в якому органічно сполучались композитор і вчений-музикознавець, педагог, громадський діяч і диригент, піаніст і редактор. А ще Маєстро був наділений даром любові до слухача, не лише високих професіоналів, але й до демократичних любителів, та навіть тих, хто називає себе «людьми, далекими від музики». Про це композитор говорив цілком відверто:

«Те, що деякі мої твори є дохідливими для людей, нібито далеких від музики, мене дуже тішить. Ми в наших розмовах не раз повертались до такої гострої дилеми: для кого в першу чергу повинна писатись музика, і на кого орієнтується композитор: на фахівців, чи на ширші кола публіки? То цієї дилеми для мене просто не існує: свої твори я пишу цілком не для купки знавців, а для любителів і поціновувачів найрізноманітніших кіл. Більше того, іноді думка слухача-непрофесіонала про мій твір для мене є важливішою, ніж думка вибагливого критика, тому що «звичайна публіка» просто слухає і не задається цілком відразу аналізувати, а як написано, чи в тій манері чи в тій. Вони хочуть просто переживати, що вони чують, хоч музиканти також слухачі, і їм не чуже (безпосереднє) сприйняття музики, так що в результаті, мабуть, пишу я все-таки і для одних, і для других...».

Творчість двох останніх десятиліть, напрочуд інтенсивна і багатогранна, постає винятково об'ємною за жанрами, тематикою, стильовими знаками. Прагнення охопити якомога ширше коло художніх смислів, зіставити найвіддаленіші сфери образів, неначе уособлюють невпинний шлях великого композитора до все глибшого осягнення духовної істини.

Десять концертів – макроцикл у творчості Мирослава Скорика ХХІ ст. – вісім скрипкових, альтовий і Другий віолончельний – розвивають філософсько-етичну лінію «Мойсея» в більш узагальненому плані, без слова і театральної дії, лише в площині чистого звучання, та становлять немовби десять музичних заповідей у спадщині геніального митця. Ці послання ще належить зрозуміти і осягнути їх глибоку сутність, правильно відчитати їх пророчий сенс, що його композитор залишає своєму народові і світу.

За період Незалежності відбувається і неймовірне «географічне» розширення концертної діяльності та промоції творів композитора у всьому світі. Надзвичайно успішні концерти самого Маєстро і виконання його творів у США і Канаді, Австралії і Німеччині, Австрії і Польщі та багатьох інших країнах засвідчили найвищу художню вартість його музики не лише для самих українців, але й для меломанів різних куточків планети.

Один з останніх творів композитора – невелика п'єса «Мемогу», яку виконав його «рідний» колектив, камерний оркестр «Академія» в жовтні 2019 року – щемливий, прекрасний, лірично-елегійний образ пам'яті, яка не зникає і повертає дорогі нам постаті і події, на жаль, тільки в спогадах. Невже Мирослав Михайлович передбачив і завершення свого земного шляху? І те, що його музика лишилась як великий скарб нам і нашим нащадкам? Як про це написав Іван Франко в поемі «Мойсей» – літературному заповіті, який став основою опери Мирослава Скорика:

*Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незламнім зав'язттю, –
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духу печаттю.*

Любов Кияновська